

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: KIRKEN I KINA

ARTIKLER OG INNLEGG

FRA BARMHJERTIGHETENS ÅR TIL
REFORMASJONENS ÅR

NOEN KOMMENTARER TIL EN SAMTALE
OM EKTESKAPET

MÅNEDENS SALME

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
MIKKELSMESS

20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

KIRKEN I KINA

Tidligere i år markerte Norsk Luthersk Misjons-samband sitt 125-års jubileum. I jubileumsåret driver organisasjonen et omfattende misjons-arbeid i en rekke land i Afrika, Asia og Sør-Ame-rika – ved siden av en omfattende virksomhet i Norge. Denne bredden i det internasjonale en-gasjementet preget imidlertid ikke organisasjo-nen fra begynnelsen av. Da organisasjonen ble stiftet, var det for å ta opp misjonsarbeid i Kina, og den nystartede organisasjonen fikk navnet Det Norske Lutherske Kinamisjonsforbund. Det nåværende navnet fikk organisasjonen i 1949 da misjonærene måtte forlate Kina etter kommunistenes maktvertakelse.

Stiftelsen av Kinamisjons-forbundet var sammen med stiftelsen av den tverrkirke-lige Den norske kinamisjon to år tidligere (nå Evangelisk orientmisjon) uttrykk for det engasjement for å nå Kina og kineserne med evangeliet, som man fant i mange protestantiske kirker på slutten av 1800-tallet. Den fremste talsmannen for dette engasjementet var engelskmannen Hudson Taylor som i 1865 grunnla China Inland Mission. Inntrykket av store folkemasser som aldri hadde hørt evangeli-et, utfordret misjonsbevisste kristne til innsats, også i vårt land. Da Det norske misjonsselskap avviste forslag om å ta opp misjonsarbeid i Kina, førte det til dannelsen av et eget misjonsselskap for kinamisjon. Det tok imidlertid ikke mange år før også NMS startet opp arbeid i Kina (1902). Da misjonærene måtte forlate fastlands-

Kina i 1949, tok begge organisasjonene opp arbeid blant kinesere i Hong Kong og på Taiwan.

Selv om slutten av 1800-tallet og første del av 1900-tallet betød en enorm innsats for protes-tantisk evangelisering og kirkeplantning i Kina, var ikke det begynnelsen på kristendommens his-torie i Kina. Allerede i 635 kom kristne misjo-nærer til Kina fra Syria og grunnla menigheter. Et konkret vitnesbyrd om denne historien finnes i den såkalte ”nestorianersteinen” fra 781, skrevet på kinesisk og syrisk, som forteller historien om kristentroens 150 år i Kina (Steinen kan beskes

på et museum i Xi’an). Blant mange interessante ting i denne teksten er omtalen av at de kristne ga klær til de nakne, tok seg av de syke og begravde de døde.

Avsondret fra moderkir-ken i Syria gjennom Islams ekspansjon og utsatt for for-følgelse var det knapt noe

Selv om misjonærene var uunnværlige for å etablere kristentroen i Kina, begynte den virkelige kirkeveksten da de kinesiske kristne var blitt overlatt til seg selv.

igjen av denne kirken da jesuittene begynte sitt misjonsarbeid i Kina på slutten av 1500-tallet. Med et betydelig forsprang til den senere protes-tantiske misjonen var Den katolske kirke i Kina lenge langt større enn de protestantiske kirkene. Da misjonærene hadde forlatt Kina i 1950, var det trolig rundt fire millioner kristne i Kina, av dem tre millioner katolikker (Kilden for all statis-tikk i denne artikkelen er Rodney Stark & Xiuhua Wang: *A Star in the East: The Rise of Christianity in China*, Tempelton Press 2015).

Selv om misjonærene var uunnværlige for å etablere kristentroen i Kina, begynte den virke-

lige kirkeveksten da de kinesiske kristne var blitt overlatt til seg selv. Som ved tidligere anledninger i kirkens historie viste det seg at forfølgelser ikke setter en stopper for troen, men tvert om kan bidra til at den blomstrer. Ifølge beregningene til Stark og Wang var det i 2007 mer enn 60 millioner kristne over 16 år i Kina, av dem ca. fem millioner katolikker. I dag er dette tallet helt sikkert atskillig høyere, men anslagene varierer.

At kirkeveksten blant protestanter har vært langt større enn blant katolikker, forklarer Stark og Wang med at presteskaper ble satt ut av spill under forfølgelsene, noe som gjorde det vanskelig for katolske menigheter å fungere. I de protestantiske kirkene førte forfølgelsen av prester og pastorer til at andre kristne tok ansvar for å feire gudstjenester og vitne om troen. En annen interessant side ved Starks og Wangs studie er at de viser hvordan kristentroen først og fremst har spredd seg fra person til person i sosiale nettverk.

Dermed har kirken kunnet vokse også når den har vært usynlig i det offentlige rom. Et annet interessant funn er at kirkeveksten særlig har foregått blant mennesker med høy utdannelse. Selv om det ikke er tillatt for medlemmer av kommunistpartiet å tilhøre noen religion, er det likevel mange kristne blant partimedlemmene.

I dag er mange protestantiske menigheter organisert i den såkalte Tre-Selv-Kirken, som er anerkjent av myndighetene (tre selv = selv-styrt, selv-understøttende, selv-utbredende). Mange menigheter er imidlertid uregistrerte husmenigheter som ikke er anerkjent av myndighetene, men som likevel stort sett får leve i fred. For Den katolske kirke er situasjonen svært krevende, siden den er splittet i en regimetro, ”patriotisk” katolsk kirke, og en Vatikan-tro undergrunnskirke.

Selv hadde jeg i sommer gleden av å besøke Kina for første gang. Fra turen sitter jeg ikke minst igjen med sterke minner fra møter med kinesiske kristne. Jeg fikk delta i gudstjeneste i et fullsatt større kirkebygg i regi av den offisielle protestantiske kirken, men også møte kristne

som tilhørte husmenigheter. Blant det som gjorde inntrykk, var den appell kristentroen har blant akademikere og universitetsansatte. Det samme gjaldt med hvilken frimodighet mange kristne vitnet om sin tro, selv om de måtte være forsiktige med hvordan de gjorde det, og i hvilke sammenhenger det skjedde. Det virket som veien til tro i de fleste tilfeller hadde skjedd via personlige kontakter og relasjoner – noe som stemmer med Starks og Wangs resultater.

Dersom kirkeveksten fortsetter i samme takt som nå, vil det ifølge Stark og Wangs beregninger i 2030 være 295 millioner kristne i Kina, noe som vil gjøre Kina til det land i verden som har den største kristne befolkningen. Uansett hvordan dette utvikler seg, vil kirkenes utvikling i Kina være spennende å følge framover.

Det gjelder for det første de interne forhold: Bl.a. gjennom myndighetenes politikk har de protestantiske kirker måttet legge til side mange av de konfesjonelle forskjellene som preger kirkene andre steder i verden. Spørsmålet er om vekst og kanskje en friere stilling vil føre til større interne forskjeller og motsetninger.

For det andre gjelder det kirkens rolle i det kinesiske samfunnet: Hva vil en kirke med en etter hvert betydelig størrelse bety for utviklingen i det kinesiske samfunnet, og hvordan vil myndighetene reagere på dette?

For det tredje gjelder den kinesiske kirkens rolle i den globale kristne fellesskap: Hvilken betydning vil en voksende kinesisk kirke ha for andre kirker og for det økumeniske fellesskap?

Siden 1949 har kirkens vekst og utvikling i Kina skjedd uten at andre kirker har kunnet gjøre så mye fra eller til. Også når det gjelder tiden som kommer, er det kinesiske kristne som selv må lede an. Vår oppgave blir først og fremst og be for kirken i Kina og å støtte dem på de måter som til enhver tid er mulig.

Hvilken betydning vil en voksende kinesisk kirke ha for andre kirker og for det økumeniske fellesskap?

HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

FRA BARMHJERTIGHETENS ÅR TIL REFORMASJONENS ÅR

AV OLE CHR. M. KVARME
OK523@KIRKEN.NO

Denne høsten får Norden besøk av Pave Frans. I Lund vil paven møte ledelsen i Det Lutherske Verdensforbund og delta i en luthersk-katolsk gudstjenestelig feiring på Reformasjonsdagen den 31. oktober. Denne begivenheten vil på sitt vis innlede 500-årsmarkeringen av reformasjonen, og den finner sted noen uker før den katolske kirke avrunder sin feiring av "Barmhjertighetens jubel-år".¹

Når "Barmhjertighetens jubelår" i den katolske kirke slik går over i vår markering av de 500 år siden Luther slo opp sine 95 teser i Wittenberg i 1517, kan det være grunn til å spørre: Hvordan vil denne nærhet i tid mellom Barmhjertighetens år og Reformasjonens år og pavens besøk i Lund videreføre og utdype samtalen og fellesskapet mellom katolikker og lutheranere? Hva mer er: Kan fokus på Guds barmhjertighet bidra til å fornye kjernen i vår felles tro og praksis i reformasjonsmarkeringen?

Med brevet *Misericordiae vultus* – Barmhjertighetens ansikt² – kunngjorde pave Frans i april 2015 et ekstraordinært jubelår, fra desember 2015 til november 2016. I år kom pavens bok *Guds navn er barmhjertighet*³. Begge dokumenter gir grunn til refleksjon over det vi har felles, og det som skiller, men ikke minst det som binder oss sammen i tro og praksis.

I dette bidraget vil jeg forsøke å se disse to dokumentene i lys av katolsk-lutherske relasjoner og vår forestående reformasjonsmarkering. Fokus vil være forståelsen av Guds barmhjertighet og nåde i våre tradisjoner, dernest skriftemålet og pavens visjon for kirken. Før dette oppsummeres, vil jeg også kort berøre jubelårets særskilte prak-

siser. Men jeg begynner med noen enkle, språklige observasjoner.

BARMHJERTIGHET OG NÅDE

I luthersk tradisjon er vårt fokus Guds nåde til oss i Jesus Kristus og *rettferdiggjørelse* ved nåde og tro alene. For paven er Guds *barmhjertighet* Skriftens nøkkelord, med ord som kjærlighet og nåde som utfyllende begreper. Innebærer bruken av disse begrepene en teologisk forskjell eller rommer de samme evangeliske substans?

Den hellige skrift benytter ordene *barmhjertighet* og *nåde* side om side, nærmest som synonymmer. I 2 Mos 34,6 omtaler Herren seg selv som "en barmhjertig og nådig Gud, langmodig og rik på miskunn og sannhet"⁴. I den bibelske litteratur finner vi også parallellord som "godhet" og "kjærlighet". Dernest kommer at hebraisk og arameisk som var Jesu språklige kontekst, på dette feltet er rikere enn gresk. De har flere ord for samme sak, men de forskjellige ord kan ha sine nyanser.

For vanlige bibellesere er situasjonen enda mer komplisert siden gjengivelsen av de enkelte ordene ikke er konkordant i våre oversettelser, men varierer. I norske oversettelser er det hebraiske *chesed* gjengitt med både nåde og miskunn, godhet og barmhjertighet, og *rachamim* med barmhjertighet, miskunn og kjærlighet. Når vi i gudstjenesten synger det greske *Kyrie eleison*, gjentar vi umiddelbart: "Herre, miskunne deg!" I vår nye oversettelse er det samme ropet fra den blinde tiggeren ved Jeriko: "Ha barmhjertighet med meg!"⁵

Nå har barmhjertighet og nåde i bibelsk språk-

bruk noen nyanser. Nåde (*chæsød*) er særlig den paktstroskap Gud viser mot sitt folk og folkeslagene i frelsens historie. Ordene for barmhjertig og barmhjertighet (*rachum og rachamim*) er avledet av ordet for morsliv eller livmor (*rachem*) og har en mer allmenn referanse til Guds moderate omsorg for sine barn.

Med disse observasjoner er det grunn til å være tilbakeholdende med å lese teologisk divergens inn i den katolske og lutherske språkbruk. I *Felleseklæringen om Rettferdiggjørelseslæren* fra 1997⁶ heter det at vi sammen bekjenner: "Ene og alene av nåde og ved troen på Kristi frelsesverk og ikke på grunn av noen fortjeneste i oss selv blir vi godtatt av Gud og mottar Den hellige ånd som fornyer hjertene, kaller og setter oss i stand til å gjøre gode gjerninger."⁷ Felleseklæringen presiserer samtidig at det er forskjeller i aksent:

- Når lutheranere understreker at Guds nåde er tilgivende kjærlighet, fornekter de ikke med det nådens livsfornyende kraft. Snarere er hensikten å gi uttrykk for at rettferdiggjørelsen forblir uavhengig av menneskelig medvirkning og heller ikke avhenger av nådens livsfornyende virkning hos mennesker.

- Når katolikker understreker at den troende ved å motta nåden også mottar en fornyelse av sitt indre liv, ønsker de å fastholde at Guds tilgivende nåde alltid bringer med seg nytt liv, som i Den hellige ånd blir virksom i aktiv kjærlighet. Men de fornekter ikke dermed at nådens gave i rettferdiggjørelsen forblir uavhengig av menneskelig medvirkning.⁸

I rapporten fra den luthersk-katolske kommisjonen om felles markering av reformasjonen i 2017, *Fra konflikt til fellesskap*⁹, utfoldes denne konvergens videre med en gjennomgang av grunntemaer i Luthers teologi. Rapporten har også en gjennomgang av teologihistorien etter reformasjonen og avdekker en sterkere grad av felles tro og bekjennelse enn vi ofte har tatt for gitt. Her nøyer jeg meg med å referere til den tydeligere konsensus i forståelsen av Guds nåde og rettferdiggjørelsen, og vender meg til pavens brev og bok.

GUDS BARMHJERTIGHET OG NÅDEN ALENE

Verken pavens bok eller brev går inn på de lærespørsmål som katolikker og lutheranere har drøftet de siste tiår. Men i gjennomgang av boken og brevet finner jeg at paven i det store og hele bruker ordet *barmhjertighet* slik vi benytter ordet *nåde*, samtidig som nåde og kjærlighet opptrer som utfyllende begrep. Ja, på mange måter representerer boken en forfriskende fornyelse av det vi uttrykker med *Nåden alene* – ikke primært i dogmatisk henseende, men som pastoral visdom og visjon.

Med eksempler fra evangeliene understreker både brevet og boken at *Guds barmhjertighet og tilgivelse* er to sider av samme sak. "Barmhjertighet er Gud som omfavner, Gud som ofrer seg selv, som tar imot, som bøyer seg og tilgir."¹⁰ I brevet heter det: "When faced with the gravity of sin, God responds with the fullness of mercy. Mercy will always be greater than sin, and no one can place limits on the love of God who is ever ready to forgive."¹¹ Pavens bok er imidlertid fyldigere og mer konkret enn brevet i sin omtale av *syndens realitet*. Direkte og uten omsvøp taler paven om synd, om syndens makt og konsekvenser i våre liv. Stadig peker han på tilgivelsen som Guds fremste ønske for oss, og på Guds barmhjertighet som vårt nye livsrom, som troens og livets kilde.

Nå har katolikker og lutheranere vært preget av forskjeller i uttrykksmåte og aksent når det gjelder rettferdiggjørelse og synd (*simul justus et peccator*). Den lutherske tradisjon betoner at den rettferdiggjorte i lys av loven er og blir en synder (identitet). Den katolske tradisjon taler derimot om en tilbøyelighet (*concupiscentia*) som ikke er synd i egentlig forstand, men kommer av synd og fører til at den rettferdiggjorte også synder (handling)¹². Det som her overrasker er hvordan paven i sin bok uten omsvøp og direkte har fokus på syndens realitet i våre liv og formidler Guds barmhjertighet og nåde. Han bryter ikke med katolsk lære, men utvider rommet med sin tale om vår synd og Guds større barmhjertighet på en måte som lutheranere kan kjenne seg igjen i.

I boken berører paven også spørsmålet om det

kan finnes motsetning mellom *kirkens lære* og *barmhjertighet*? Han sier: "Man kan nok "gjøre seg teologiske refleksjoner over begrepene doktrine og barmhjertighet, men uten å glemme at barmhjertigheten er en del av doktrinen. Men jeg vil heller si: Barmhjertigheten er virkelig, den er sann." Han henviser til Jesu møte med kvinnen som var grepet i ekteskapsbrudd: "Det vi vet, er at hun ble tilgitt. Vi vet at Jesus sier at man skal tilgi sytti ganger sju. Det viktigste er at man hele tiden vender tilbake til barmhjertighetens og nådens utspring."¹³

Med dette blikk på Guds barmhjertighet og rettferdighet berører ikke pavens bok direkte spørsmålet om frelsen i Kristus som *rettferdiggjørelse*. I pavens brev er det derimot med: "Paul's understanding of justice changes radically ... Salvation comes through faith in Jesus Christ, who in his death and resurrection brings salvation together with a mercy that justifies. God's justice now becomes the liberating force for those oppressed by slavery to sin and its consequences. God's justice is his mercy."¹⁴

Det er på denne bakgrunn jeg ser pavens bok og brev som et incitament til den felles markering av de 500 år siden reformasjonen og som en impuls til vårt fokus på *Nåden alene*. Trenger vi en språklig og pastoral fornyelse i formidlingen av Guds nåde og *barmhjertighet*? Verken nåde eller barmhjertighet er en del av vårt dagligspråk. Nåde er et ord og et begrep vi som lutheranere ikke kan oppgi. Samtidig er ordet barmhjertig mer gjennomskiktig og allment forståelig. Det skal jeg komme tilbake til.

Men her dreier det seg ikke bare om språk og terminologi. Pavens kritiske blikk på samtidskulturen og hans frimodige tale om syndens makt i våre liv er en invitt til en tydelig evangelisk forkynnelse i vår tid. Kontrasten "vår synd – Guds større barmhjertighet" handler om at nådens lys stadig skal bryte inn i våre liv og overvinne syndens mørke hos oss, både i våre individuelle liv, i våre fellesskap og i vårt samfunn. Burde ikke en slik fornyelse som setter ord på syndens realitet og formidler Guds større barmhjertighet nettopp være et mål i reformasjonsåret 2017?

BARMHJERTIGHET OG NÅDE – I SKRIFTEMÅLET

Med pavens fokus på Guds barmhjertighet som stadig og ny tilgivende kjærlighet blir også skriftemålet et gjennomgangstema i hans bok. På spørsmål om hvorfor vi bør skrifte, henviser han til Jesu ord om "nøkkelmakten"¹⁵ og betoner at vi trenger skriftemålet fordi vi er sosiale vesener. Tilgivelsen har et sosialt aspekt siden vi rammer våre medmennesker med våre synder. "Dersom du ikke er i stand til å snakke om dine feiltrinn med din bror, kan du være sikker på at du heller ikke er i stand til å snakke om dem med Gud, og dermed ender du opp med å bekjenne dine synder foran speilet, til deg selv ... (I skriftemålet står man) overfor virkeligheten idet man ser på et annet menneske og ikke på sitt eget speilbilde."¹⁶

Skriftemålet er Guds gave og "barmhjertighetens medisin". Med jordnære eksempler poengterer paven at prestens oppgave er "å lete etter hvert minste lille lysglim" som kan lede mennesker inn i nådens rom, til livets fornyelse. Det ligger et stykke dom i syndsbejnelsen, men Guds barmhjertighet er større, og paven siterer Ambrosius: "Der hvor det handler om å utvide nåden, der er Kristus til stede; når det dreier seg om å utøve straff og være streng, da er det bare presteskapet som er til stede, men Kristus er der ikke."¹⁷

I dette sitatet fra Ambrosius leser jeg et oppgjør med en streng skriftemålspraksis og et uttrykk for en *pastoral praksis* som skal være åpen og raus. Prestene skal være hyrder, og ikke skriftlærde slik disse "er vant til at alt skal passe inn i deres mentale skjemaer og renhetsnormer, i stedet for å la seg overraske av virkeligheten, av en større kjærlighet og målestokk"¹⁸.

Fortellingene om den gode hyrde stiller oss overfor to ulike måter å tenke på: "På den ene siden frykter for å miste de rettferdige, de frelste, sauene som allerede befinner seg i sikkerhet i innhegningen. På den andre siden ønsket om å frelse synderne, de fortapte, dem som befinner seg utenfor innhegningen. Her har vi tankegangen til de skriftlærde stilt opp mot Guds tankegang, han som tar imot, omfavner, ... og gjensløser min

synd, som forandrer fordømmelse til frelse.”¹⁹

Den katolske katekisme omtaler skriftemålet som botens, forsoningens og omvendelsens sakrament. Luthersk tradisjon regner ikke skriftemålet som sakrament, men Luther har det med i sin lille og store katekisme. Felles for de to tradisjoner er skriftemålets kjerne, at man bekjenner sine synder, og at man mottar absolusjon i tillit til at syndene er tilgitt av Gud selv. Forskjellen ligger igjen i variasjon i uttrykksmåter og kirkelig tilretteleggelse og praksis.

Katolsk tradisjon beskriver stegene i skriftemålsprosessen: Fra samvittighetsransakelse og anger til bekjennelse og dernest botsøvelser som skal gjøre godt igjen den skade synden har forårsaket. Luther regner også med selvransakelse og anger i bekjennelsen, men i stedet for botsøvelser skal skriftefarene ”trøste de anfedte og bedrøvede ... med flere skriftord, og å tilskynde til tro”²⁰. Luther protesterer mot tvang til skrifte, men fremhever ”hvor fortreffelig, kostbart og trøsterikt det er med skriftemålet, og vi formaner til at man ikke forakter denne dyre gave i betraktning av vår store nød”²¹.

Med unntak av skriftemål i gudstjenestene på Bots- og bønnedag og mer regelmessig i menigheter i læstadianske omgivelser har imidlertid skriftemålet i nyere tid hatt heller trange kår i vår kirke.²² Men noen steder har de igjen tatt det i bruk, og vi har gjort noen erfaringer som forteller om den frigjørende kraft skriftemålet er både i enkeltmenneskers liv og i det større fellesskap. Ja, i *Gudstjenesteboken* fra 1996 heter det: ”Prester og andre veiledere i kirken bør i forkynnelse og undervisning gi nødvendig informasjon om skriftemålet og tilskynde til en fast og ordnet bruk av det.”²³

Derfor spør jeg også her: Kan pavens visjon av skriftemålet som Guds gave og ”barmhjertighetens medisin” bli en impuls til å fornye skriftemålet hos oss i vår markeringen av reformasjonsarven neste år? Om vi skal peke på én *praksis* som kan fornyes i reformasjonsåret, tenker jeg nettopp på skriftemålet, både det offentlige og det private. Ja, kan skriftemålet også bidra til en fornyelse som tydeligere setter ord på syndens makt i våre liv og formidler Guds større barm-

hjertighet?²⁴ Jeg tenker at det også kan være et tema for en økumenisk og pastoral samtale, ikke minst mellom lutheranere og katolikker.

NÅDENS KIRKE - EN BARMHJERTIG KIRKE

Både pavens brev og bok retter et kritisk blikk på *samtidens kultur*. En barmhjertig livspraksis synes å smuldre i våre samfunn; barmhjertighet som tema synes glemt; ja, ordet ”barmhjertighet” er mange steder i ferd med å forsvinne fra dagligspråket. Han spør om de vitenskapelige og teknologiske fremskritt har medført et overmott som gir lite rom for barmhjertighet.²⁵

Paven taler derfor om *vår tids behov for barmhjertighet*: ”Det er en såret menneskehet, en menneskehet som er blitt påført dype sår. Den vet ikke hvordan disse sårene skal helbredes, eller tror rett og slett ikke at det er mulig å helbrede dem.”²⁶ Da peker han ikke bare på sosiale sykdommer, fattigdom og slaveri, men på den likegyldighet som sårer mange og tar lidelsen for gitt.

På denne bakgrunn formidler pave Frans sin visjon av *kirken som et feltsykehus*: ”Feltsykehuset kjennetegnes ved at det dukker opp der hvor kampen står ... Det er en mobil innretning, en førstehjelpsstasjon, et akuttmottak, som skal hindre at soldatene dør ... og forbarme seg over de mange ”sårede” som har behov for at noen lytter til dem, forstår dem, og som trenger tilgivelse og kjærlighet.”²⁷

Jesu ord til kirken og de troende er å være barmhjertig og vise barmhjertighet slik Faderen er barmhjertig.²⁸ I et kort siste kapittel i boken oppfordrer derfor paven de troende dette året til å gjenoppdage barmhjertighetens gjerninger, både de legemlige og de åndelige: Bl.a. å gi mat til sultne, velkomst til fremmede, se til syke og fanger og samtidig å gi råd til tvilende, undervise uvitende, trøste sørgende og tilgi dem som har gjort oss ondt.

Så overrasker det ikke at paven uttrykker et særskilt engasjement for fattige og lidende: ”We look forward to the experience of opening our hearts to those living on the outermost fringes of society: fringes which modern society itself creates.”²⁹ Han vil at jubelåret skal gjenspeile Jesu

ord om nådens år i synagogen i Nasaret og Jesajas ord om den rette faste – med frihet for undertrykte, brød til sultne og livsrom for fattige³⁰. Han tar også oppgjør med korrupsjon og kaller til omvendelse ”men and women belonging to criminal organizations of any kind. For their own good, I beg them to change their lives”³¹.

Med denne samtidsanalyse og visjon for kirkens liv og gjerning er det naturlig å spørre: Hvordan vil vi tale om kirken og være kirke når vi markerer reformasjonens 500 år? I reformasjonens kjølvann vokste lutherske folkekirker frem i det sentrale og nordlige Europa. Begrepet ”folkekirke” benyttes stadig som en beskrivelse av Den norske kirke, nå også med referanse til Grunnlovens nye formulering i § 16. Kan denne språkbruk også romme visjonen av *kirken som et feltskyehus*? Hva innebærer reformasjonens gjenoppdagelse av evangeliet for vår tale om kirken og det å være kirke?

Det kunne innvendes mot pavens visjon og billedbruk at den er snever. Hva med fellesskapet av de dømte, hva med gudstjenestefeiring og kirkens samfunnsoppdrag forøvrig, for å nevne noe? Jeg vil si: Den er det motsatte av snever. Paven skriver om feltskyehuset og kirken som ”en mobil innretning”. Det nye testamente beskriver kirken som ”et folk på vandring”, satt i bevegelse av Guds nåde og underveis med barmhjertighetens gjerninger. Ja, feltskyehuset er også et eminent bilde på det fellesskap som samles til gudstjeneste og bekjenner sitt behov for Guds barmhjertighet og nåde.

Guds *nåde* har en tydelig plass i luthersk tradisjon og en særskilt pregnans. Guds tilgivende, oppreisende og nyskapende gjerning er ene og alene hans verk i Jesus Kristus ved Den hellige ånd. Det er der det alltid begynner. Guds barmhjertighet, som er pavens nøkkelord, handler om det samme, men har samtidig en videre horisont i forhold til kirkens kall om å leve ut og vise barmhjertighet, i forhold til både medmennesker og skaperverk. Ordet barmhjertig er mer gjennomsiktig og dynamisk med tanke på sammenhengen mellom Guds nåde som tilgivelse og livsfornyende kraft, mellom Guds barmhjertighet og den barmhjertighet Jesus kaller oss til å leve ut.

Med pavens fokus på Guds barmhjertighet som impuls og med tanke på reformasjonens betoning av nåden alene burde vi ikke da legge mer vekt på det organiske element i kirkens identitet og liv? Å være kirke er å være et fellesskap av mennesker som lever av Guds nåde, og som stadig er underveis og gir barmhjertigheten rom og kropp i vår tid.

JUBELÅRETS SÆRSKILTE PRAKSISER

Før jeg avrunder, tar jeg med to særskilte praksiser i det katolske jubelåret: *Valfart til De hellige dører* som åpnes dette året, og *jubelårsavlat* (avlat = ettergivelse/indulgence). I pavens brev er disse praksiser beskrevet, men ikke omtalt i pavens bok.

Den katolske kirke markerer jubelåret ved at Den hellige dør åpnes i de pavelige basilikaene i Roma, i domkirker og andre kirker i bispedømmene, og de troende oppfordres til å *valfarte* til disse kirker og gå gjennom *Den hellige dør*. Denne tradisjonen kan vel sees på som et pedagogisk grep, som en symbolhandling i tråd med et rikere katolsk kroppsspråk: ”May pilgrimage be an impetus to conversion: by crossing the threshold of the Holy Door, we will find the strength to embrace God’s mercy and dedicate ourselves to being merciful with others as the Father has been with us.”³²

Ved denne valfart får de troende samtidig avlat: ”A Jubilee also entails the granting of indulgences.” Det som overrasker er ikke bare hvor kort avlaten omtales, men hvordan den beskrives. I den katolske katekisme sies det at avlat er ”Guds ettergivelse av fortjente timelige straffer for synder hvor skylden allerede er slettet ut”³³. I pavens brev heter det:

”God ... never tires of forgiving in ways that are continually new and surprising. Nevertheless, all of us know well the experience of sin. We know that we are called to perfection (cf. Mt 5:48), yet we feel the heavy burden of sin. Though we feel the transforming power of grace, we also feel the effects of sin typical of our fallen state. Despite being forgiven, the conflicting consequences of our sins remain. In the Sacrament of Reconciliation, God forgives our sins ... ;

and yet sin leaves a negative effect on the way we think and act. But the mercy of God is stronger even than this. It becomes indulgence on the part of the Father who, through the Bride of Christ, his Church, reaches the pardoned sinner and frees him from every residue left by the consequences of sin, enabling him to act with charity, to grow in love rather than to fall back into sin.”³⁴

Denne parallelle opplisting av ”*simul justus et peccator*” (samtidig rettferdig og synder) nærmer seg på bemerkelsesverdig vis en klassisk luthersk forståelse. Sitatet er samtidig et pregnante utsagn når det gjelder den katolske aksent i forhold til luthersk forståelse av nådens tilgivende, ettergivende og livsfornyende kraft. I vår tradisjon bruker vi ordene tilgi og ettergi om en annen, mens paven brev skiller mellom Guds tilgivelse av synd og hans ettergivelse (indulgence, avlat) som frir den tilgitte synder fra syndens konsekvenser.

Dermed er jeg tilbake der jeg begynte, til Luthers teser som ble starten på reformasjonen: ”En avhandling til fastleggelse av hva avlaten innebærer.”³⁵ Når vi i dag leser tesene, skjønner vi at både Luthers kraftfulle språk og innholdet vakte reaksjoner. Dels angriper han paven; dels gjør han krav på å tale ”i overensstemmelse med pavens ånd og hensikt”. Dels retter han flengende kritikk mot avlatens plass i fromhetslivet; dels setter han avlaten inn i et evangelisk perspektiv, ”det høyhellige evangelium om Guds herlighet og nåde”³⁶.

Etter konsilet i Trent (1543–1563) gjorde den katolske kirke slutt på avlatshandelen som Luther protesterte mot. Min enkle observasjon her gjelder nok en konvergens – mellom noe av det Luther har på hjertet i sine teser, og det paven setter ord på i sin bok. Til slutt i boken spør journalisten hva en troende bør gjøre i Barmhjertighetens år? Pave Frans svarer: ”Han eller hun burde åpne seg for Guds barmhjertighet, åpne sitt sinn og sitt hjerte, la Jesus få komme dem i møte, gå frimodig til skriftestolen. Og forsøke å være barmhjertig overfor andre mennesker.”³⁷ I sine teser setter også Luther ”Guds nåde og den fromhet som holder seg til korset” i sentrum og

fremhever barmhjertighetens gjerninger i den kristnes liv.³⁸

FRA BARMHJERTIGHETENS ÅR 2016 TIL REFORMASJONSÅRET 2017

Den luthersk-katolske rapporten om en felles markering av reformasjonen i 2017, *Fra konflikt til fellesskap*, avslutter med noen økumeniske imperativer. To av disse lyder:

- Lutheranere og katolikker burde være sammen om å gjenoppdage kraften i Jesu Kristi evangelium for vår tid.
- Katolikker og lutheranere burde sammen vitne om Guds barmhjertighet i forkynnelse og tjeneste for verden.

Ikke noe sted i pavens brev eller bok er det referanser til Martin Luther, luthersk tradisjon eller den forestående reformasjonsmarkering. Men som lutherske kristne kjenner vi oss igjen, både i hans dristige omtale av syndens makt og realitet i våre liv og i hans sterke formidling av Guds større barmhjertighet, av nåden alene. I et økumenisk perspektiv burde det både overraske og glede oss som lutheranere at nettopp paven i Roma har gitt oss disse bidrag slik at vi i reformasjonsåret sammen kan ”gjenoppdage kraften i Jesu Kristi evangelium for vår tid ... og sammen vitne om Guds barmhjertighet i forkynnelse og tjeneste for verden”.

I vår markering av reformasjonen i 2017 kommer også pavens bok oss i møte med dens fokus på skriftemålet, som en påminnelse om å fornye en viktig pastoral arv fra reformasjonen. Med sin visjon om kirken som et feltsykehus og kallet til å leve ut Guds barmhjertighet utfordrer paven oss også til å tenke nytt om det å være kirke – med utgangspunkt i reformasjonens gjenoppdagelse av evangeliet i møte vår tids behov for nåde og barmhjertighet.

I dette bidrag har jeg vært opptatt av det vi som lutheranere og katolikker har felles, men også berørt ulike uttrykksmåter og aksenter i våre tradisjoner. I tillegg kommer reelle forskjeller når det gjelder presteembetet og elementer i kirkeforståelsen. Oppfordringen fra kommisjonen om å begynne med enhet som utgangspunkt og perspektiv er vesentlig. Men fra egen erfaring vil jeg

føye til: En samtale om ulike språkbruk og kirkelig praksis så vel som reelle teologiske forskjeller trenger ikke være kontroversorientert, men kan hjelpe oss til å oppdage både rikdommen i det større kristne fellesskap og den enhet vi har i dåpen og i troen på evangeliet – Guds barmhjertighet og nåde.

¹ Årgang 2016 av *SEGL – katolsk årsskrift for religion og samfunn*, som vil foreligge i november, vil være viet tema knyttet til ”Barmhjertighetens år. En bolk med overskriften ”Barmhjertighet – sårbarhet” vil også inkludere det bidrag som offentligjøres her.

² *Misericordiae Vultus* (her: MV), Bull of Indiction of the Extraordinary Jubilee of Mercy, Libreria Editrice Vaticana 2015.

³ Pave Frans i samtale med Andrea Tornielli. Pantruel, Oslo 2016 (her forkortet GNB).

⁴ Sitert etter NO 1978.

⁵ Luk 18,38.

⁶ Det Lutherske Verdensforbund (LVF) og Det pavelige råd for fremme av kristen enhet (PCPCU). Norsk utgave ved Mellomkirkelig Råd, Oslo 1997.

⁷ Avsnitt 15.

⁸ Avsnittene 23 og 24.

⁹ Norsk utgave St. Olav Forlag, Oslo 2015.

¹⁰ GNB s 42.

¹¹ MV 3.

¹² *Felleserklæringen* avsn. 28-30, *Fra fellesskap til konflikt* avsn. 135f.

¹³ GNB s.127f.

¹⁴ MV 20.

¹⁵ Joh 20,23

¹⁶ GNB s 64.

¹⁷ GNB s 130.

¹⁸ GNB s 133.

¹⁹ GNB s 134.

²⁰ Lille Katekismus, i *Luthers Skrifter i Udvalg* Bind 2 (red. R. Prenter), G.E.C Gads Forlag, København 1963, s 259.

²¹ Store Katekismus, op.cit. s 226.

²² Jfr. Halvor Bergan, *Skriftemål og skriftestol: skriftemålet i den Norske kirke fra reformasjonstiden til i dag*, Universitetsforlaget, Oslo 1982. Samme forfatter: *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, Kristiansand 1998.

²³ *Gudstjenestebok for Den norske kirke* Del II, Kirkelige handlinger, Verbum (Andaktsbokselskapet), Oslo 1996, s 87.

²⁴ Jfr. artikkelen til Åse M. B. Cameron, Synd og Skriftemål – aktuelle temaer i trosopplæringen? En hermeneutisk refleksjon med referanse til Luthers lille Katekisme, i boken *Hva betyr det? Luthers katekisme i trosopplæringen*, K. Alfsvåg og J. Haga (red.), IKO-forlaget, Oslo 2013

²⁵ MV 10f.

²⁶ GNB s 55.

²⁷ GNB s 113f.

²⁸ Luk 6,36.

²⁹ MV 15.

³⁰ MV 16 med ref. til Luk 4 og i 17 til Jes 58.

³¹ MV 19.

³² MV 14.

³³ *Den katolske kirkes katekisme*, St. Olav Forlag, Oslo 1994, 1471ff. I dens *Kompendium*, St. Olav Forlag, Oslo 2007, 312.

³⁴ MV 22.

³⁵ I *Luthers Skrifter i Udvalg* Bind 1 (red. N. Nøjgaard), G.E.C Gads Forlag, København 1962.

³⁶ Tese 91 og 62, op.cit.

³⁷ GNB s 183.

³⁸ Tese 42ff og 68, op.cit.

NOEN KOMMENTARER TIL EN SAMTALE OM EKTESKAPET

AV KNUT ALFSVÅG
KNUT.ALFSVAG@VID.NO

Kjære Harald Hauge og Harald Hegstad!

Jeg har med interesse lest samtalen dere imellom i brevts form i Luthersk Kirketidende nr. 10–12/2016. Uten at dere har bedt om bidrag fra noen tredje part, så kan man vel likevel anta at dere ved å offentliggjøre brevvekslingen regner med at andre leser den og vel da også må ha anledning til å kommentere den. Kanskje dere også kan ha interesse av noen kommentarer fra en som meg, som mener at forskjellen mellom dere er relativt uvesentlig, og at argumentene for at kirken fortsatt skal tenke og lære om ekteskapet slik den alltid har gjort, burde ha mer plass i samtalen enn det dere har gitt dem. Samtidig tror jeg det har mye for seg å prøve å føre den samtale i den lavmælte, respektfulle tonen dere har valgt, og skal prøve å bevare den.

Det er en ting som har slått meg i samtale og diskusjon med både teologer og andre om denne saken, og det er hvor mye psykologi og troshistorie betyr for de konklusjoner en lander på. Brevvekslingen mellom dere bekrefter at dette også gjelder dere. Her skriver dere begge om behov for oppgjør med en ”konservatisme” som sto for en ”svart-hvitt-tenkning” dere etter hvert fant uholdbar. Dere finner begge at den leder til en fordømmende holdning som hevder at mennesker vil gå fortapt om de opponerer mot den kirkelige forståelse av hva som er synd og ikke er synd. Dere har da begge funnet det nødvendig å nyansere dette i form av varierende grad av tilslutning til muligheten for å definere ekteskapet annerledes enn det tradisjonelt har vært gjort.

Én mulig grunn til at dere har havnet et annet

sted enn jeg i forhold til den aktuelle debatt om ekteskapsforståelsen, kan da være at dere her tar avstand fra oppfatninger jeg aldri har hatt, og fra miljøer jeg selv aldri har identifisert meg med. ”Teologisk konservatisme” er en sammenstilling av begreper jeg aldri har kunnet betrakte som noe annet enn et eksempel på det meningsløse, og at det å ha oppfatninger om hvor den ene eller den andre skulle havne i den endelige dom, har jeg ikke ansett som noe annet enn ubegrunnet teologisk hovmod. Sett fra mitt ståsted tar dere derfor utgangspunkt i en debatt jeg finner helt uinteressant, og jobber energisk for å slå inn dører jeg selv alltid har betraktet som vid åpne.

Det som derimot er min historie, og dermed også mitt innsteg i denne debatten, er oppgjøret med og kritikken av alle som mener de forstår, som vet ting, og som på det grunnlag mener at de er i stand til å innta standpunkt i teologiske spørsmål. Dere faller for meg begge i den kategorien, fordi dere vet ting om ekteskapet og dets sosiale og psykologiske funksjoner, som gjør dere i stand til å ta kloke og velinformerte avgjørelser om hvordan kirken skal utforme sin ekteskaps-teologi og -praksis i møte med vår tids utfordringer. At dere lander på litt ulike konklusjoner, er for meg da nokså uinteressant i forhold til det faktum at dere begge arbeider ut fra en metode som impliserer at dere ser på teologi som noe mennesker i sin visdom skal finne ut av.

For meg er det dette jeg har hatt behov for å frigjøre meg fra og legge avstand til. For meg er ikke teologi et fag som har svar. Teologi er et fag som har spørsmål. Kunsten er da å stille de gode spørsmålene, og holde dem åpne. For vår alles

fristelse er å prøve å svare, og det vi da gjør, er med stor regelmessighet å lukke spørsmålene, ta brodden av dem, gjøre dem mindre utfordrende, og – for meg er dette den ultimate teologiske katastrofe – lande på løsninger som rett og slett skulle være praktiserbare! Verre kan det faktisk ikke gå!

Flere av forfatterne i NT er inne på dette. Tydeligst er kanskje Paulus når han i 1 Kor 8,2 sier at ”om noen mener å ha forstått noe, da har han ennå ikke forstått det slik han burde”. For Paulus henger dette selvsagt sammen med hans understreking av Guds annerledeshet og uforståelighet (Rom 11,33–36), som begrunner hans forståelse av at den bibelske åpenbaring er en åpenbaring av det ”som ikke kom opp i noe menneskehjerte” (1 Kor 2,9), og som mennesker derfor gjennom sine hovmodige antagelser om forstående tilegnelse derfor ikke skal gjøre seg til herre over. Men Paulus er ikke alene om dette i NT; vi har en refleks av det samme i Johannes-evangeliets utleggelse av inkarnasjonen som presiseringen – ikke opphevingen – av det guddommelige mysterium (Joh 1,18; 10,30).

Slik jeg ser det, er det ikke mulig å bevare denne åpenhet for teologiens uavsluttbarehet på noen annen måte enn ved å forholde seg mediterende, og det vil for meg si hverken polemiserende eller avgrensende, overfor enhver nytestamentlig tekst og enhver gammeltestamentlig tekst som Jesus og NTs forfattere selv forholder seg til på denne måten – ikke fordi jeg tror Bibelen er ”ufeilbarlig” – det er for meg et begrep som i denne sammenheng ikke sier noe – og heller ikke fordi vi i engstelige konservatisme skal verne om eventuelle umistelige sider ved den kirkelige og kristelige tradisjon, men fordi jeg tror at det er bare på den måten det er mulig å beholde den barnlige åpenhet overfor Guds annerledeshet og åpenbarings identitet som hindrer at dens radikalitet blir overkjørt av våre egne behov for å tilrane oss makten over den.

Jeg kan prøve å konkretisere meg hvor dette leder meg i forhold til de to tekstgrupper som dere først og fremst er opptatt av, domstekstene og ekteskapstekstene. Når det gjelder domstekstene, konstaterer jeg at NT med stor regelmess-

sighet regner med en dobbelt utgang; noen skal til evig straff og noen til evig liv, sier Jesus ifølge Matt 25,46. Jeg leser ikke det som en oppfordring til å sortere mine medmennesker – hva det angår, tar jeg deres opplysninger om religiøs tilhørighet til etterretning og har ingen behov for å overprøve den. Men jeg leser det som en oppfordring til ettertanke og – først og fremst – til selvprøvelse: ”Derfor må den som tror han står, passe seg så han ikke faller!” (1 Kor 10,12) Derfor vil jeg også være svært skeptisk til enhver form for teologi som vet så mye om den endelige dom at radikaliteten i det de nytestamentlige tekstene sier, begynner å blekne.

Når det gjelder ekteskapstekstene, forholder jeg meg til Jesu utleggelse av det sjette bud og 1 Mos 2 i Matt 5 og Matt 19, og den apostoliske utleggelse av disse i tekster som 1 Kor 6–7 og Ef 5. Dette gir ikke en lære om ekteskapet, men det gir visse orienteringspunkter i form av spørsmål som ikke skal punkteres. For både doms- og ekteskapstekstene reiser flere spørsmål enn de besvarer: Hva er sammenhengen mellom Guds kjærlighet og den evige dom? Hvorfor er ekteskapet utelukkende definert som et livslangt fellesskap mellom én mann og én kvinne? Hvorfor er alle andre former for seksuell aktivitet avvist? Hvordan skal det bibelske budskap om ekteskaps velsignelse formidles til dem som av den ene eller den annen grunn ikke kan gå inn i det? Jeg vet ikke, og jeg har ikke noe behov for å ha det definitive svaret heller, blant annet fordi definitive svar alltid blir maktmidler i hendene på dem som vet, overfor dem som ikke vet. Men jeg finner spørsmålene utrolig fascinerende og kan derfor ikke reagere med noe annet enn avvisning på slike som dere, som vet så mye om hvordan disse spørsmålene skal besvares, at de blir (nesten?) helt borte.

Den ene H.H., nemlig Harald Hegstad, reiser i nr. 11 (s 188) spørsmålet om det er ”opplagt” at Paulus’ avvisning av homoseksuell atferd i 1 Kor 6 rammer ”gjensidig forpliktende homofile relasjoner”. Det er etter min oppfatning et godt eksempel på hvordan en nærmer seg en bibeltekst for å ta brodden av den og omgjøre den til praktiserbar livsvisdom. Kirken har gjennom sin sam-

lede historie aldri etablert liturgier på grunnlag av antagelser om hva tekster kanskje ikke sier noe om. Kirkens liturgier er det sted hvor bibeltekstene får lyde slik at det skapes rom for meditasjon over deres utfordrende annerledeshet. Det er en annerledeshet som rammer oss alle; å antyde at personer med bestemte seksuelle preferanser skulle være fritatt for noen av disse utfordringene, virker for meg merkelig kontraproduktivt.

Den andre H.H., Harald Hauge, gjør et poeng av at tradisjonell naturrettstenkning ikke holder som grunnlag for tradisjonell ekteskapsteologi. Det er et synspunkt jeg har en viss forståelse for; naturen er tvetydig som åpenbaringsformidler. Hva min oppfatning angår, er det derfor ikke så mye igjen å ”dekonstruere” her (s 161). Det vi kan konstatere, er imidlertid at Bibelen gjør et poeng av at det er forskjell på seksuelle relasjoner som ”av naturen” er fruktbare, og dem som ikke er det, og at denne forskjellen er en fortolkning av biologien med betydelig allmenn relevans. At naturretten er ustabil som åpenbaringsbærer, betyr derfor etter min oppfatning ikke at den er helt irrelevant. Men det er kanskje ikke det du mener heller? Det du sier på s 162 om at ”hele virkeligheten er sakramental”, og som jeg også er helt enig i, åpner vel opp for en form for kvalifisert naturrettstenkning?

Jeg tror det er en viss sammenheng med deres behov for oppgjør med ”konservativ svart-hvittstenkning” og mitt behov for oppgjør med dem som mener de vet, for jeg tror det ofte er påstanden om å vite mer enn en strengt tatt kan vite, som også ligger til grunn for det teologiske oppbrudd dere har gjort. Synd mot det andre bud, altså tilbøyeligheten til å ta Gud til inntekt for sine egne synspunkter, er etter min oppfatning den mest utbredte og farligste av alle synder i religiøse og kristelige miljøer, og langt farligere og mer destruktiv enn synd mot det sjettede bud. Om det kan det godt hende vi i prinsippet er helt enige! Men jeg mener altså at dere, ved å vende kanonene så ensidig mot de feil dere selv har møtt og måttet ta et oppgjør med, har laget deres egne blindsoner som blir liggende urørte. Slik jeg ser det, er tilbøyeligheten til å absoluttere egen innsikt slik at den blokkerer for den uro bibeltekstene prøver å formidle, minst like utbredt blant de progressive og framtidsrettede som blant de konservative og tilbakeskuende. Kanskje vi alltid skulle prøve å begynne vår teologiske kritikk med oss selv og våre egne meningsfeller?

Vennlig hilsen
Knut Alfsvåg

Nye fagbøker:

O. Tveito, Midtøstens kristne – i historisk perspektiv, 300 s.

O. Tveito, Dialog mellom kristne og muslimer
– fra Medina til moderne tid, 300 s.

Kan kjøpes som e-bøker på ebok.no.

Trykte bøker selges i Bok & Media, Akersgt. 47, Oslo,
og kan bestilles på Bok & Medias nettside
(<http://www.bokogmedia.no/teologi-og-studenter>).

Info: www.themelios.no.

MÅNEDENS SALME SEPTEMBER 2016

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

ADAM, KVAR ER DU? (N13 728)

T: MICHAEL FORSTER 1992 O: ARVE BRUNVOLL 2007 M: HALVDAN NEDREJORD 2007

Salmens originaltekst er engelsk, "Adam, where are you?", skrevet av den engelske presten, forfatteren og satirikeren Michael Forster (f. 1946). I forbindelse med Skaperverkets dag og Verdens miljøvern dag 5. juni 2007 ble Arve Brunvoll utfordret til å oversette salmen til norsk. Hans nynorske tekst ble først publisert i ressursmaterialet til Skaperverkets dag 2007 og deretter i "Syng håp 2" (IKO-forlaget, 2011). Nå er den kommet med i Norsk salmebok 2013 under avsnittet "Forvalteransvar og ærefrykt for livet".

Salmen tar utgangspunkt i Guds rop til "adam" i Edens hage, der Adam og Eva gjemmer seg etter å ha brutt Guds bud. Da roper Gud: "Hvor er du?" (1 Mos 3,9). Fra vers 2 er det samme spørsmål brukt gjennom resten av salmen for å aktualisere vår tids utfordringer. *Adam* betyr "menneske" og er i slekt med et annet ord på hebraisk, *adamah*, som betyr "jord". Vi tenker ofte på adam som et egennavn (navnet på den første mann på jorden).

I Bibel 2011 oversettes ordet i begynnelsen av 1 Mos 2 med "menneske" (1 Mos 2,7), mens det senere i samme kapittel, i avsnittet om hvordan kvinnen blir skapt, oversettes med "mann" (1 Mos 2,21). "Menneske" er både mann og kvinne. – Og hvor er du og jeg som menneske (som adam) i dag i forhold til jorden, skapelsen og Guds kall? spør forfatteren.

Dette er en salme som både inneholder radikale utfordringer når det gjelder utnytting og misbruk av skaperverkets rikdom, men også en salme som rommer håp om forløsning, slik det uttrykkes i vers 4:

Adam, kvar er du? Kom fram i Guds dag,
om domen er nær, står hans lovnad ved lag.
For vona gjev lys på den mørkaste veg,
i hagen går Herren med frelsande steg.

Den engelske teksten var opprinnelig melodisatt til den irske folketonen som vi kjenner til salmen "Deg å få skode" – en lys og glad melodi med tydelig lovsangspreg.

Redaksjonen for materiell til Skaperverkets dag 2007 syntes imidlertid at teksten legger opp til en mer meditativ melodiføring. Derfor ble den nordsamiske musikeren og komponisten Halvdan Nedrejord utfordret til å skrive melodi til Arve Brunvolls tekst. I løpet av en helg kom han opp med 7 versjoner. Av disse valgte redaksjonen den som nå foreligger. Den understreker teksten på en fast og rytmisk måte. Komponisten ser gjerne at det benyttes tromme som ledsagende instrument.

Det vil være naturlig å bruke salmen på gudstjenester hvor vårt ansvar for og forvaltning av skaperverket er i fokus, for eksempel på Skaperverkets dag, i konfirmantundervisningen, på andakter og bibeltimer, i speiderarbeidet eller på samlingskvelder der "Vern om skaperverket" er tema.

Vi har valgt salmen for september måned fordi mange menigheter har høsttakkefest, Skaperverkets dag eller diakoniens søndag i september.

Lytt gjerne til salmen på NRK "Salmeboka minutt for minutt", sunget av Helga Johanne Størdal til akkompagnement av Knut Størdal.

I samarbeid med Eide forlag trykker LK hver måned en omtale av en av de nye salmene i Norsk Salmebok. Omtalen finnes også på www.norsksalmebok.no, der man dessuten kan finne salmeforslag til gudstjenestene.

FRA BOKFRONTEN

STEPHANIE DIETRICH, HALLGEIR ELSTAD,
BEATE FAGERLI OG VIDAR L. HAANES (RED.):

FOLKEKIRKE NÅ

VERBUM AKADEMISK 2015 (221 S.)

ISBN: 978-82-543-1312-1

EGON ASKVIK:
KYRKJEFOLK

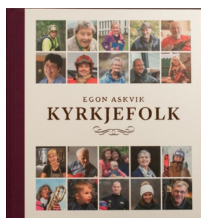
SKALD 2015 (215 S.)

ISBN: 978-82-7959-225-9

”Folkekirken er i ferd med å snø ned av reformer,” sukket en kollega. Det er mulig at flere av Luthersk Kirketidens lesere nikker gjenkjennende. På de seks-ten åra som har gått siden undertegnede ble ordinert i Kviteseid gamle kyrkje – et middelalderbygg som med sitt blotte nærvær synliggjør kristendommens dype historie i Norge, har reformene stått i kø. Og de har kommet raskt og tett. Trosopp-læringsreformen (2003), prostereformen (2004) og gudstjenestereformen (2009) har vært med på å forme hverdagen til norske prester. I tillegg skal den oppgående prelat forholde seg til planer for natur og skaperverk, diakoni, kirkemusikk etc. – pluss ny arbeidstidsavtale.

Dette takraset av endringsprosesser finner sted i en tid preget av store strukturelle endringer. Den norske kirkes posisjon som majoritetskirke utfordres. Medlemstallene har gått ned ett prosentpoeng hvert år fra år 2000 – det er på ingen måte gitt av kirkens medlemmer døper sine håpefulle. Befolkningen preges av større mangfold, økende flerreligiositet og ikke ubetydelig sekularisering.

Ett omdreiningspunkt i den store fortellingen om Den norske kirkes rolle og plass i samfunnet handler om forholdet mellom *kirke* og *stat*. Dette kan kort oppsummeres slik: Den norske kirke har fått en mer autonom rolle. Prosessen startet så

smått i 1920 med innføring av menighetsråd. Skal man trekke fram en sentral dato i nyere tid, er 21. mai 2012 en kandidat. Dette var dagen det juridiske grunnlaget for statskirkeordningen i ble Norge

fjernet. I den reviderte Grunnloven er bestemmelsene om religion samlet i en ny paragraf 16 der det heter: ”Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, *forblir* Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten.” *Hva betyr så dette?*

Dette er bakgrunnen for antologien ”Folkekirke nå”. Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd har tatt initiativ til å arbeide med ekklesiologiske spørsmål i tilknytning til arbeidet med ny kirkeordning. I 2011 stod nemnda bak antologien ”Kirke nå”. Den gang hadde prosjektet fokus på Den norske kirkes *lutherske* identitet. Nå er ønsket å gi bidrag til svar på hva det vil si å være folkekirke i en ny tid.

Det er en bredt sammensatt gruppe skribenter som deler av sin kunnskap og refleksjoner. Kirkerådets leder Jens-Petter Johnsen og preses Helga Haugland Byfuglien rammer inn antologien med et forord om folkekirke og trossamfunn i fremtidens norske kirke (Johnsen), og et etterord om folkekirkens misjon og visjon frem mot 2017 (Haugland Byfuglien). Mellom disse tekstene fra henholdsvis råds- og embetslinja kommer så et 17. mai-tog av bidrag om folkekirken

– 19 i tallet, fra det som må kunne karakteriseres som et tverrsnitt av teologiske posisjoner i Den norske kirke.

Hallgeir Elstad skriver om hvilke perspektiv og dimensjoner ved folkekirkebegrepet, som har vært framhevet i henholdsvis tysk, dansk og svensk kontekst. Vidar L. Haanes skriver om hvordan folkekirkebegrepet er blitt brukt og forstått i Norge fra 1850-tallet og framover. Dette er historie til å bli klokere av – og for undertegnede er det vanskelig å fri seg fra tanken om at frontene i Den norske kirker framstår som rimelig gjenkjennelige. Et interessant perspektiv på folkekirketenkningens muligheter og begrensninger bringer Stephanie Dietrich i sin artikkel om Bonhoeffers forståelse av folkekirken som *sanctorum communio*. Eivind Smith skriver om Grunnlovens ordvalg og dets juridiske konsekvenser. Han konkluderer med at bestemmelsen i den nye paragraf 16 i det vesentlige er av symbolsk karakter. Nøkternt kommenterer han at ”strengt juridisk betyr passusen antagelig lite eller ingenting”.

Deretter kommer tre bidrag som utfordrer Den norske kirke som i egenskap av å være majoritetskirke gjennom tusen år har en lang og slettes ikke bare stolt historie. Tore Johnsen skriver fra et samisk perspektiv. Han sonder mellom tre betydninger av ordet folk: Demos-perspektivet som utfordrer Den norske kirke til å se på alle mennesker som likeverdige deltakere, ethnos-perspektivet som minner Den norske kirke om at alle mennesker tilhører situerte kulturelle fellesskap. Dette utgjør en viktig og grunnleggende identitet. Avslutningsvis skriver Johnsen at en sann folkekirke har sin primære identitet i Guds store *laos* – som skapes i Kristus, og som rommer alle folk og kulturer. Roar Fotland spør om Den norske kirke er i ferd med å utvikle tydeligere kongresjonalistiske trekk, og bringer inn et begrep fra metodistisk kirkeforståelse, konneksjonalisme, hvor vekten ligger på gjensidig forpliktelse (mutual accountability). Else-Britt Nilsen står for det katolske bidraget i artikkelen Den katolske kirke i Norge – gudsfolkets kirke, mens de resterende bidragene kommer fra *insidere* i Den norske kirke.

Den som er nysgjerrig på Atle Sommerfeldts

program som biskop, kan lese om folkekirken som strategi for en sakramentalt forankret og samfunnsengasjert kirke. Oddbjørn Leirvik minner om at olavsarven må forvaltes på en kritisk måte, og ikke degenerere til trøndersk merkevarerbygging, mens Kjetil Aano skriver nyansert om folkekirken fra et misjonalt perspektiv. Aano er opptatt av hvordan arven fra de kristne organisasjonene som bidro til ”ei folkeleggjering av trua”, kan videreføres i en ny tid. I sin artikkel om trosopplæring i folkekirken drøfter Kristin Graff-Kallevåg hvordan trosopplæringens breddeideal bygger på og holder sammen sentrale verdier knyttet til både folkekirkens tradisjonelle fokus på åpenhet og bredde og fellesskapskirken fokus på aktiv deltagelse. Kjell Nordstokke skriver om diakoni i folkekirken. Erling Birkedal gjør det tilsvarende om menighetsutvikling. Jan-Olav Henriksen skriver om sekularisering som folkekirkens ”tvetydige betingelse”, mens Irene Tvedt Wangen skriver om ”statsbudsjettets ekklesiologi”. Det er interessant å lese hvordan folkekirkebegrepet innholdsbestemmes fra statlig hold. De resterende bidragene er det Kari Storstein Haug (Folkekirken som misjonerende kirke), Knut Alfvåg (Folkekirken og dens konstantinske arv) og Sturla Stålsett (Folkekirke i et livssyns-åpent samfunn) som står for.

Avslutningsvis vil jeg trekke fram Trond Bakkevig's refleksjoner om folkekirkebegrepet som han omtaler som et retorisk begrep – ”og knapt noe annet”. Undertegnede synes det er interessant å lytte til en som i tre runder har ledet utredningsarbeid knyttet til endringer av forholdet mellom nettopp kirke og stat. Det er behov for en ontologisk begrunnelse av ekklesiologien, mener Bakkevig. Selv har han følgende å melde: ”Kirkens vesen er ikke det samme som kirkens oppdrag, og ikke det samme som kirkens aktive medlemmer. Guds nåde og det sakramentale fellesskapet er ikke det samme som kirkens oppdrag eller meningsfellesskap. Kirken er et sakramentalt fellesskap, blitt til ved dåpen, næret ved nattverden og Guds ord. Kirken er Guds gjensvar i verden. Gud oppreiser seg et lovsyngende folk, ikke primært fordi lovsang er inkluderende og helbredende. Kirken lovsynger Gud – og er sendt til verden for å bekjenne, forkynne, tjene og in-

kludere.” Viktige innspill i en bok av dette kaliber, spør du meg.

Hva slags bok er så *Folkekirke nå* som helhet blitt? I forordet skriver redaksjonen at de håper antologien kan være en ressurs- og debattbok for kirkelige ansatte og frivillige. Er så dette en bok jeg vil anbefale å kjøpe inn som julegave til stab, menighetsråd og frivillige? *Nope*. Til det er for mange av bidragene preget av en tone som oppleves kirkebyråkratisk. Sjangeren er definitivt ikke ”inspirasjonsbok for menigheten”. Dette er en samling tekster som utgis på Verbum Akademisk, og følgelig klassifisert som forskning. Det bærer prosjektet preg av. Jeg er samtidig usikker på hvor mye genuint nytt faglig arbeid som ligger bak flere av tekstene. Boka oppleves tidvis som en statusrapport på temafelt den enkelte skribent har vært engasjert i over tid – og som redaksjonen har tenkt kan inngå i en tekstsamling om ”folkekirken” (Den inneholder som kjent så mangt). Redaksjonens strategi synes å ha vært preget av *bredde* snarere enn *spissing*. Dette kan ses på som en styrke – og en svakhet.

Når det er sagt: Dette er en bok som mange av *Luthersk Kirketidenes* lesere vil ha nytte av. Det er ikke en bok som skal leses på styrten; snare bør man nippe til én og én artikkel. Bidragene trenger ikke leses kronologisk. Et forslag kan være å starte med Vidar L. Haanes, fortsette med Trond Bakkevig, gå videre til Kjetil Aano, Atle Sommerfeldt og så Stephanie Dietrich. Deretter er det flasketuten peker på.

Den boka jeg *kunne* tenke meg å gi stab og menighetsråd til jul, er boka *Kyrkjefolk* av Egon Askvik (Skald 2015). Dette er også et litterært prosjekt som har folkekirken som tema. I *Kyrkjefolk* er det imidlertid ikke professorer, kirkerådsdirektører og biskoper som kommer til ordet, men vanlige medlemmer. Sogneprest i Leikanger, Egon Askvik, har gjort noe som mange av oss kunne hatt glede av: Han har snakka systematisk med folk i lokalsamfunnet om deres forhold til kirka. Nærmere bestemt har han i løpet av ett år intervjuet og fotografert hundre sognebarn i alle aldre – med ulike relasjoner til kristen tro og gudstjenesteliv. Det de har til felles, er det at de er døpte – og følgelig medlemmer av *Den norske kyrkja*, som det heter i Leikanger, og at Egon

Askvik har evna å få dem i tale. Her er det mye som kan komme til å gjøre deg blank i øyekroken.

Strukturen er som følger: Den enkelte presenteres med navn og dåpsdato. Vi møter først ettåringen Tuva Røysum Bjelde (døpt 8. juni 2014 i Stedje kyrkje); hun går på babysang. Deretter toåringen Magnus Rauboti-Byrkjeland (døpt 19. januar 2014 i Leikanger kyrkje) – og sånn fortsetter boka helt til vi møter hundreåringen Marta Haugen på side 214 (døpt 1. januar 1914 i Leikanger kyrkje). Gjennom korte fortellinger, alle presentert i jeg-form, får vi små gløtt inn i hundre folkekirkemedlemmers liv. Vi får høre om forholdet til kirkebygget, kirkegården, prester som har vært i bygda, små og store livshendelser (fra basar til giftemål), tro og tvil, tilhørighet og fellesskap – og erfaringer med utenforskap.

Kyrkjefolk er et dypdykk i folkekirken i Leikanger. Man kunne kanskje tenke at boka er mest interessant for lesere med lokal tilknytning – at den framstår som en murstein av et menighetsblad på 200 sider. Når jeg likevel synes Egon Askvik har lykket med å gjøre boka til noe mer, er det fordi møtet med disse hundre ga meg en overskridende fornemmelse. Til å være en bok som er uhyre lokal, opplever jeg at *Kyrkjefolk* samtidig er forbløffende allmenn. Parallelt med at jeg leste om Leikanger kyrkje som har stått der siden 1250, og soknet med sine 2000 innbyggere – 90 prosent er medlemmer av Den norske kirke – så jeg for meg kirkebygg, mennesker og steder som *jeg* har et forhold til. Egon Askvik minner leseren om at Den norske kirke har *lang* fartstid i landet, og at den kristne tro og kulturarv er vevd inn i usedvanlige mange menneskers liv på finurlig vis.

”The bells are ringing the death toll for the state church of Norway”, slik innleder Andreas Aarflot sin artikkel om reformprosesser i Den norske kirke i antologien *Church Reform and Leadership in Change* (Pickwick 2015). Denne setningen har kvernet i hodet mens jeg har lest *Folkekirke nå* og *Kyrkjefolk*. Aarflot har rett – statskirkens dager er historie. Men en ting føler jeg meg rimelig sikker på. Folkekirken skal man ikke avskrive med det første.

*Hallvard Olavson Mosdøl
Sokneprest på Lillestrøm*

SØNDAGSTEKSTEN

STEPHEN SIRRIS - TORE SKJ/EVELAND - INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD - PÅL KRISTIAN BALSTAD

19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - MIKKELSMESS
20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

25. SEPTEMBER 2016

Prekentekest: Luk 9,57–62

Lesetekster: 1 Sam 3,1–11 / 1 Kor 9,19–23

Liturgisk farge: Grønt

INNLEDNING

Denne søndagen peker bibeltekstene unisont i retning kall og etterfølgelse som et sentralt tema. Fra Det gamle testamente finner vi fortellingen om Gud som kaller Samuel. Gutten vekkes flere ganger fra nattesøvnen av at noen roper på ham. Han tror det er presten Eli, og det blir tre bomturer til han før presten endelig forstår at det er Gud som kaller. Neste gang svarer Samuel: ”Tal, din tjener hører.” Leseteksten fra Det nye testamente lar et annet bibelsk forbilde, Paulus, komme til orde. Hans selvforståelse er å være tjener for alle for å vinne så mange som mulig. I dagens språkbruk kan vi kalle dette uttrykk for tydelige prioriteringer og stor fleksibilitet med ett overordnet formål: For evangeliets skyld. Samuel

og Paulus ble kalt på forskjellig vis og hadde ulikt oppdrag. De er vel å merke kjent og navngitt i motsetning til de tre anonyme personene vi møter i evangelieteksten. I den korte og knappe ordvekslingen med dem tematiserer eller nærmest spissformulerer Jesus hva kall og etterfølgelse er.

TIL TEKSTEN

Overskriften for evangelieteksten er ”Jesus krever alt”. Det tegner til å bli krevende både for predikant og for menighet. Hvordan kan Jesus kreve alt? Er det ikke han som gir alt? Og står ikke krav i motsetning til nåden og evangeliet? Dette er en dynamikk vi også finner i salmeboken. Der står kapitlene *Hengivelse og etterfølgelse* og *Tvil og tro* ved siden av hverandre. I salme 421 synger vi: ”Jeg vil gi deg alt, kjære Frelser, du skal råde, jeg vil gi deg alt”, mens tonen er en annen i nummer 447: ”Jeg kan ikke bruke de dristige ord, jeg har ikke dekning for dem.” Det er en åpenbar spenning mellom disse ytringene. Og det er fortrøstningsfullt at begge kapitlene har plass i salmeboken som rommer hele troslivet.

Evangelieteksten er del av den lukanske reiseberetningen (9,51–19,27). Jesus er på vei mot Jerusalem og har talt om lidelse og død som venter ham der. Tekstavnippet før omhandler Jesus og følget som avvises i en samaritansk landsby. Perikopen etter omhandler Jesu utsendelse av de 70. Vi er altså midt i Jesu virke – det

er sydende aktivitet og stadige vandringer. Vi møter en målbevisst Jesus i en hektisk arbeidsdag. Denne plasseringen og situasjonen kan det være viktig for menigheten å kjenne til. Evangelieteksten innledes faktisk med ordene ”mens de var underveis”. På denne vandringen finner flere samtaler sted, og vi får innblikk i tre møter gjennom hvert sitt fortattede avsnitt: I det første og tredje sier noen til Jesus at de vil følge ham, og i det andre oppfordrer Jesus en person til etterfølgelse. Verbet *akolotho* brukes fire ganger. Det betyr å følge etter eller akkompagnere. På gresk brukes verbet bokstavelig, men også i overført betydning. I evangeliene blir termen så mye brukt at den blir synonym med disippel. Å følge etter eller med antyder noe asymmetrisk i og med at den ene leder, og den andre følger. I noen kirkesamfunn er akolytt, etterfølgeren, en egen tjeneste i liturgien, nemlig en medhjelper som assisterer. Når Jesus ber noen om å ”akolothere”, inviterer han dem med som assisterende følgesvenner.

I det første avsnittet vil en person følge Jesus hvor han enn går – intet mindre. Han får svaret at revene har huler og fuglene reder, og at Jesus ikke har noe sted å hvile hodet. Denne mangelen på hvile, hjem og komfort kjenner vi allerede fra juleevangeliet hos Lukas. Frelserens fødsel skjedde i ytterste fattigdom under en reise som snart utvikler seg til å bli en fluktrute. Dette poetiske uttrykket Jesus bruker, er et motiv som vi finner allusjoner til i litteraturen, også hos Vilhelm Krag (1871–1933) i diktet Øen. Sørlandsdikteren kjente seg hjemløs og rotløs inntil han fikk eiendommen Havbugta i Ny-Hellesund:

*Fattig fant var jeg,
Omvankende paa jorden.
Ikke en sten eied jeg,
hvortil jeg kunde helde mit hoved
naar jeg blev træt af at vandre.*

*Men der var et sted paa jorden
som mit hjerte elskede.
Did sneg jeg mig hen,
naar jeg var meget mødig.*

Mens dikteren nå er i mål og har funnet sitt hvilested, kan ikke Jesus love eller friste med det samme. Svaret hans kan nesten oppfattes som en

avvisning. Han møter engasjement med upolert realisme. Menneskesønnen har ikke engang sted der han kan hvile sitt hode. Når dette er mesterens kår, hva kan han da tilby disiplene? Menneskesønnen er Jesu foretrukne tittel på seg selv. Begrepet har stor bibelteologisk fylde. Det knyttes på den ene siden til tjeneste og menneskelighet – Jesus delte våre kår. Samtidig har uttrykket bakgrunn i Dan 7,13 og har sammenheng med herlighet og eskatologi. Termen rommer dermed både nåtidig lidelse, og også håp som skal realiseres i fremtiden.

Jesus oppfordrer en annen til etterfølgelse, men han vil først begrave sin far. Det er en plikt i jødisk tro i tråd med det fjerde budet om å oppfylle sine krav mot foreldrene. Faren var ikke nødvendigvis død ennå, men sønnen ville være hos ham den tiden som var igjen. Død og liv kontrasteres her: ”La de døde begrave sine døde, og forkynn Guds rike!” (v 60) Åndelige døde omtales i Ef 2,1. Jesus stiller et svært radikalt krav. Den andre sier *protân* ”først” og uttrykker dermed noe om prioritering. Jesus setter forkynnelsen av Guds rike først – nemlig å se framover, framfor å holdes tilbake av alt som er viktig og betyr noe. H.C. Andersen lar også et ”først” betones i eventyret om to naboer. Storeklaus var misunnelig på Lilleklaus og bestemmer seg for å fange ham i en sekk og drukne ham i elva. ”Veien gikk tett forbi kirken; orgelet spilte, og folk sang så vakkert der inne. Så satte Storeklaus sekken med Lilleklaus like ved kirkedøren og tenkte at det kunne gjøre godt å gå inn og høre en salme *først*, før han gikk videre. Lilleklaus kunne jo ikke slippe ut, og alle mennesker var jo inne i kirken. Så gikk han inn.” Det er så mye vi skal gjøre ”først”. Ordet ”først” lyder så spisst, og i eventyret viser H.C. Andersen oss hvordan gode intensjoner vokser side om side ved dårlige handlinger – og vice versa.

I evangelietekstens tredje del sier en mann at han vil følge Jesus, men han vil også gjøre noe først, ta farvel med sine kjære der hjemme. Nærmere om forhold til familien finner vi i Luk 8,19–21 der Jesus sier at hans mor og søsken er de som hører Guds ord og gjør etter det. Deretter følger en variant av et kjent ordtak i antikken om

stø kurs og se framover: ”Den som vil pløye rett må ikke se seg tilbake.” Guds rike er nevnt to ganger – det skal forkynnes (*diangelo*), og man kan være egnet (*evthetos*) eller skikket for det.

Det å legge hånden på ploget leder tankene til en annen omreisende predikant og gründer, Hans Nielsen Hauge. Han pløyde åkeren 5. april 1796 da han sang salmen *Jesus, din søte forening å smake*. Han beskriver sin kallsopplevelse som om ”Guds kjærlighet besøkte ham”. Kjærlighetens høysang sier at kjærligheten ikke søker sitt eget (1 Kor 13,5). Den søker ofte sin motsetning. Det innebærer at den søker oss. At kjærligheter søker, betyr også at den er oppsøkende. Den initiativrike kjærligheten er på leting og finner sine veier.

Vi vet ikke hvordan det gikk med evangelietekstens tre statister. Fulgte de, eller snudde de og gikk tilbake? Eller ble det tydelig at dette ikke var deres kall likevel? Overskriften passer: Jesus krever alt. Spørsmålet er om han krever alt av oss som lever i 2016. Det gir ikke teksten grunnlag for å hevde. Derimot viser persongalleriet i Det nye testamentet at etterfølgelse og tro på Jesus kan leves ut på ulike måter. Det er et spenn mellom de 12 disiplene i fast følge og folkemengdene som mer punktuelt møtte Jesus og lyttet til ham. Jesus hadde også bofaste disipler og venner, og ikke alle fulgte etter ham i tre år.

AVSLUTNING

Dagens evangelietekst må sees i lys av Jesu vei mot lidelse og død. Men først er det mye som skal gjøres! De tre årene han fikk til dette var intense og krevende. Dette underslår han ikke. Ordene ”Jesus krever alt” kan også misbrukes når de appliseres på andre og deres gudsforhold. Vårens avisoppslag om kristent lederskap og ”brente barn” i flere miljøer sier sitt om det. Det er verken godt teologisk håndverk eller bibeltroskap å ha ukritisk omgang med det den jordiske Jesus sier om etterfølgelse på hans vei til kors og død. Vi makter ikke å gå den veien som Jesus gikk. Vår etterfølgelse får begrensninger, og her ligger syndsbejennelse tuftet på realisme. En bok om presters arbeidsforhold før prostereformen heter ”Jeg er jo ikke Jesus heller!” (Skogstad

og Einarsen 2008). Undertittelen kunne være: ”Heldigvis!”. For dagens tekst viser at ingen av oss er Jesus, og nettopp derfor trenger vi ham. Det er en spenning mellom Jesu kompromissløshet og vår tilkortkommenhet. Dette blir tydelig også når vi hører om Samuel og Paulus som her tjener til forbilder. Jesus krever alt – av seg selv. Samtidig er han den som gir alt – til oss.

Jesus ord om etterfølgelse belyses av den sammenhengen de står i. Vi bør verken avvise dem eller ta dem ukritisk til oss. Jesus er selv underveis når han snakker om etterfølgelse. Vi kan skjelve mellom den veien som bare han kunne og måtte gå, og se om det belyser vår egen livsvei. Pilegrimsferden er et skjult motiv i teksten. En farbar vei er å møte teksten med undring, bønn og refleksjon slik vi finner det i Eyvind Skeies salme *Jesus, Krist forklar meg hva du mente* (436,2):

*Alle ting er gitt meg som en gave.
Verden er så endeløs og rik.
Gjør meg til en pilegrim som følger
i ditt spor og stadig blir deg lik.
Gi meg del i kraften som forvandler
tvil til tro og hat til kjærlighet,
slik at jeg kan speile i mitt hverdagsliv
Guds nåde og barmhjertighet.*

SALMER

279 Overmåte fullt av nåde
933 Vis meg, Herre, din vei/319 Lær meg å
kjenne dine veier
358 För att du inte tog det guddomliga
436 Jesus Krist, forklar meg hva du mente
618 Vi er et folk på vandring
158 Jesus, din søte forening å smake
320 Ærens konge, nådens Herre

STEPHEN SIRRIS
DOKTORGRADSTIPENDIAT VED VID
VITENSKAPELIGE HØGSKOLE,
DIAKONHJEMMET
STEPHEN.SIRRIS@VID.NO

MIKKELSMESS

29. SEPTEMBER 2016

Preiketekst: Joh 1,47–51

Lesetekstar: 1 Mos 28,10–19a / Hebr 2,4–10

Liturgisk farge: kvit

ENGELEN MIKAEL OG ALLE ENGLARS DAG

Mikkelsmess er ei kyrkjeleg høgtid for erkeengelen Mikael, som vart feira 29. september og var heilagdag fram til 1770. I 1999 gjeninnførte kyrkjerådet (sak KR 28/99) feiringa av "Engelen Mikael og alle englars dag." Mikkelsmess har i norsk tradisjon vore ein viktig merkedag for innhaustinga. Då skulle avling og buskap vera i hus, og sauene skulle vera henta ned frå fjellet. Difor har Mikkelsmess ofte blitt feira som hausttakkefest, og datoen som ein merkedag om hausten har nok vore viktigare enn engelen Mikael. Ein dag for å takka Gud for avlinga var og er nærare folk sin kvardag enn ein engledag.

KVEN ER MIKAEL?

Mikael er nemnd tre stader i Bibelen: Han vart presentert som den store fyrsten i Dan kap 10 og 12, blir kalla erkeengelen i Jud 1,9, og i Op 12,7 står det: "Mikael og englane hans gjekk til krig mot draken" (satan). I seinjødedommen var Mikael (nemnd i den jødiske apokryfen Henoks bok) ein av fire erkeenglar og høvding over englane, og var rekna som ein særleg beskyttar av Israel. I mellomalderen var Mikael soldatane og riddarane sin skytshelgen.

KVEN ER ENGLANE?

I Bibelen er englane, *angelos* – bodberar, ein som er sendt, himmelske vesen som lovprisar Gud og som kan vera bodberarar til menneska som del av Guds frelseplan, eller vernar og kjemper for

dei. Englane sine to hovudfunksjoner i NT blir tydelege julenatt, Luk 2,9-14: Ein er bodberar som fortel om og viser veg til frelsa, medan den store flokken lovsyng Gud. Jesus fortel at englane gleder seg over frelsa i Luk 15,10: "blir det glede mellom Guds englar over éin syndar som vender om." Den tredje funksjonen er at dei kan gripa inn for å medverka til Gud plan; dei tente Jesus i øydemarka etter han vart freista, Matt 4,11, styrka han i Getsemane, Luk 22,43, rulla steinen bort frå grava, Matt 28,2, og fridde apostlane frå fengsel, Apg 5,19 og 12,7.

Det er ein del av det antikke verdsbiletet at dei himmelske sfærar der Gud er, utanfor månen sin bane, også er fylt av himmelske vesen. Dette finn ein uttrykt både i Jobs bok, i Jesaja sitt syn i Jes 6 og hos Paulus, Rom 8,38 og Ef 6,12, og i Johannes sitt syn av himmelen i Op 4ff. I Jesaja og Johannes sine syn er det tale om lovprisande vesen med venger, men det står ikkje det er englar eller at englane har venger; her har nok førestillingane smelta saman med god hjelp av kyrkjekunsten sin tradisjonelle framstilling av lyse skikkelser med venger.

I GT er englane sendebod som formidlar Guds vilje, bl.a. til Moses i tornebusken, 2 Mos 3,2, og vernar folket, 2 Mos 23,20: "Sjå, eg sender ein engel føre deg for å ta vare på deg på veggen og føra deg til den staden som eg har gjort i stand?" men dei kjemper også mot Guds fiendar eller utfører Guds straff. Denne siste funksjonen ser ein òg i NT, men i endetida, Matt 13,41-42: "Menneskesonen skal senda ut englane sine, og dei skal sankta saman og ta ut av riket hans alt som fører til fall, og alle som gjer urett, og kasta dei i eldomnen, der dei græt og skjer tenner", og i Mikael kamp mot draken i Openberringa.

Verneengelen, det typiske glansbilde av ein engel som passsar på born eller står ved senga, kjem nok av Matt 18,10: "Ta dykk i vare så de ikkje ser med forakt på ein einaste av desse små! For eg seier dykk: Dei har sine englar i himmelen som alltid ser andletet til min himmelske Far," og av englane sin funksjon for å verna israelsfolket under utferda frå Egypt; jfr. ovanfor.

JESUS KALLAR NATANAEL

Hovudpoenget i preiketeksten er ikkje englane, men kallet til Natanael. I vers 47 seier Jesus "ein ekte israelitt" og brukar ord som nok er viktige for Nathanael, på det som er hans språk; jfr, samtalen med Filip i vers 45 som viser at dei er opptatt av Moses og profetane og har forventning til Gud. Jesus har sett og veit om Natanael før Natanael har høyrte om Jesus frå Filip, vers 48. Dette er profetisk kunnskap, og ein vanleg reaksjon på eit under er at folk erklærer Jesus som Guds Son; jfr Matt 14, 33. Svaret til Natanael i vers 50 kan forståast som om Jesus ikkje umiddelbart tar Natanael sitt perspektiv og identifiserer seg med ein snever israelsfokusert Messias-tanke, men gjev ei ny universell tolking. Han fornektar ikkje, men stadfester heller ikkje tittelen "Israels konge". I staden for å stadfesta "Guds son" brukar han "Menneskesonen", men plasserer han på ein guddommeleg stad, i himmelen og omgjeven av Guds englar på same måte som Gud. Dette minner om serafane som omgav og lovpriste Gud i Jesajas syn i Jes 6, eller dei himmelske vesen i Op 4. At englane går opp og ned, er ein referanse til leseteksten i 1 Mos 28,10–19a der Jakob drøymmer om englane på himmelstigen og seier: "Her er Guds hus, her er himmelens port." Her vert Jesus eller Menneskesonen himmelens port, den som gjev tilgang til ein opna himmel og kontakt med Gud. "De skal sjå himmelen opna" i vers 51 viser ikkje til ei spesiell hending i evangeliet. Den einaste gongen himmelen er open, er ved Jesu dåp hos synoptikarane; då kjem ei due og Guds røyst. Det kan stå for himmelens gåver eller hjelp frå himmelen, men det mest sannsynlege er at det står for at Jesus er den som opnar himmelen. Englane tydeleggjer Menneskesonen sin gudsposisjon. Det at dei går opp og ned, er lovprising; det er lovsongen sitt kroppsspråk. Det er gleda i himmelen over at frelseverket er fullført når Menneskesonen vert opphøgd. "Du skal få sjå større ting enn det," betyr at Natanael skal få sjå frelseverket fullført og Jesus i guddommeleg prakt.

ENGLANE VISER TIL JESUS OG LOVSYNG GUD

Sjølv om dette er ein englanes dag bør ikkje englane vera hovudsaka i preika nettopp fordi englane viser til Jesus og ikkje til seg sjølv. Det er Jesus som ser oss, kjenner oss, opnar himmelen for oss og tar oss med til Gud, til gleda og lovsongen saman med englane.

Innleiing: Mikkelsmess – minnedagen for erkeengelen Mikael, riddarane sin skytshelgen, som kjempar mot draken i Openberringa og vinn. I Noreg var dagen viktigare enn engelen, for då skulle avlinga vera i hus.

1. *Englar viser til Jesus* - Englane julenatt og påskedag viser til Jesus og forkynner frelsa. I GT er englane bodberarar om Guds frelseplan og vernar folket, t.d. Moses og utgangen av Egypt.

2. *Jesus ser oss, kjenner oss, opnar himmelen for oss og tar oss med til Gud*, Slik Jesus såg Natanael først, ser han oss først. Salme 139,16 og Luk 7,36-50 om farisearen Simon og kvinna som salva han – Jesus ser trua vår og gjev oss frelsa.

3. *Jesus tar oss med til gleda og lovsongen saman med englane*. Denne dagen må ein forkynna om nattverdprefasjonen: "Ved han lovsyng englane din herlegdom, og di kyrkje i himmelen og på jorda prisar namnet ditt med samrøysta lovsong. Med dei vil vi òg blanda våre røyster og tilbedande syngja ...", og Luk 15,10 om glede mellom Guds englar over éin syndar som vender om. Dette er ein god dag for salme 258 "Himmelen tonar av lovsyng" – englane er ein del av den. Salmen gjev englane den plassen dei har i teksten der englane er eit uttrykk for den evige lovprising av Gud, dei går opp og ned som visuell lovprising rundt Gud og Menneskesonen.

TIL GUDSTENESTA:

Om den himmelske lovsongen: 258 Himmelen tonar av lovsyng. Om Jakobsstigen: 471 *Nærare deg min Gud*, spesielt vers 3: "Englar stig opp og ned". Andre aktuelle salmar: 290 *Takk gode Gud for alle ting*. 254 *For solglans over land og hav, vi takker deg, vår Far*. 304 *Når heile verda syng mot Gud*. 308 *No takka alle Gud*. 310 *Sørg for meg, min Fader du!*

TORE SKJÆVELAND
TOS@KYRKJA.NO

20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

2. OKTOBER 2016

Prekentekest: Matt 18,1–11

Lesetekster: Rut 2,8–11 / Ef 6,1–4

Liturgisk farge: Grønn

RUT 2

Å BLI MØTT MED GODHET

Den følelsen – å bli møtt med godhet når du ikke forventer det, det er det denne lille delen av Ruts bok handler om. Etter at hun selv hadde vist godhet mot sin svigermor etter at tragedien var et faktum, virker det som om hun overhodet ikke forventer at hun selv kan bli møtt av omsorg og varme. Boas viser henne praktisk omsorg i hverdagen. Rut skal ut og arbeide på markene; det er en utsatt situasjon, og hun får tydelig informasjon om hvem hun skal søke til når hun kjenner på utryggheten. Ruts svar er takknemlighet og overraskelse. Hvordan kan hun som er en fremmed, bli tatt så godt imot? Jo, hun selv har gjort godt mot andre, og nå er det Rut sin tur å ta imot andres godhet.

EF 6

BARN OG FORELDRE

Det er intet nyblitte foreldre får så mye av, som gode råd. Når barna vokser til, vil også mange søke samtalepartnere blant venner, søsken, familie, og ikke minst vil man søke råd og informasjon i magasiner, blogger og samtalefora på nettet. Temaet er så uendelig stort – relasjonen mellom barn og foreldre – stort fordi det er det alt handler om i en periode av livet, stort fordi det får så store konsekvenser hvis noe går skikkelig galt, uendelig store personlige og samfunnsmessige konsekvenser.

Det er kanskje noe av det vondeste jeg hører i sjalesorgens rom, sorgen over en tapt barndom,

det å bli utsatt for foreldre som ikke burde være foreldre. Det er smerte som sitter i kroppen i år og tiår framover.

Derfor er jeg takknemlig for at siste del av budet også er med: "... så det kan gå deg godt, og du kan leve lenge i landet." Alle de barna som gjennom sin oppvekst har erfart at samme hva de gjør hjemme, så vil det aldri gå dem godt – de er kanskje fratatt forpliktelsen å hedre sine foreldre?

Det gjelder regler også for foreldre, ikke bare for barna: "Vekk ikke sinne og trass ..." Det er jammen ikke alltid like lett, men det foreldre skal gjøre, er helt klart: "Gi dem omsorg, gi dem oppdragelse og rettleiding ..."

PREKENMOMENT

Stadige statusoppdateringer

"Hvem er den største i søskenflokken?"

"Hvem er sentrum i vennegjengen?"

"Hvem er det alt dreier seg om i pausene på jobb?"

Statusoppdateringer gjør vi stadig vekk; det var ikke disiplene alene om. Vi skanner samtiden vi lever i, og gjør oss opp en intern ranking.

Jeg ser for meg sammenhengen: Der sitter de tolv og prater sammen; kanskje har de tent bålet, og det er tid for kveldsmat. Samtalen går fritt. Og de prater om status. De prater om viktighet. De prater om framtid bygget på nåtid. "Hvem er den største i himmelriket?" Ja, det er jo ikke sikkert de trodde det skulle være én av dem. Kanskje funderingene gikk mellom keisere de kjente til, viktige og høyt aktede seloter eller fariseere; kanskje noen av dem argumenterte for at det nok kom til å bli helt annerledes enn det de kjente til nå. De hadde jo allerede sett Jesus i mange nok nye sammenhenger til at de skjønnte at det alltid kom til å være noe nytt og totalt uventet med ham. Så også nå. At han kom på tanken å svare på disiplenes spørsmål med å bruke et barn! Det sier alt om Jesus sin annerledes-tenking.

Det gode eksempelet – barnet

Jeg har ofte fundert på hvor gammelt dette barnet er. Jesus sier "Bli som barn igjen!" Før tenkte jeg alltid på dette barnet som en baby, et barn

som ikke hadde noen egen vilje og ikke stilte noen kritiske spørsmål, at det var et slikt lite og føyelig barn Jesus satte fram som et godt eksempel. Men leser vi teksten, står det jo faktisk at Jesus "stiller fram et barn for dem". Barnet kunne altså stå selv, og antagelig både gå, løpe, springe og hoppe og tenke! Er det en trassig 3-åring som står der? – en som "kan selv!" og roper "Se på meg!"? – eller en funderende 6-åring med kritiske spørsmål og egne tanker?

Det er noe ved barnets vesen Jesus vil at voksne mennesker ikke skal fortrenge i sin relasjon til Gud. Barnet blir Jesu svar på hvem den største i himmelriket er: Det er den vi tenker på som liten og uviktig, ikke den vi beundrer og ser opp til.

Et viktig prekenpoeng tror jeg er å utfordrende menigheten til refleksjon rundt hva det er ved barnets vesen vi som voksne er langt fra, og som vi med fordel kan nærme oss igjen. Her er ikke det viktigste for oss som forkynnere å gi svaret, men å stille spørsmål som vekker ettertanke.

Kvernsteinen

– mareritt og skumle tanker

Jeg var 12 år første gang jeg hørte ordene "en kvernstein hengt om halsen og senket i havets dyp". Da visste jeg ikke at det var et sitat fra Bibelen. Hadde jeg visst det, tror jeg det om mulig ville blitt et enda mer skremmende bilde i hodet mitt. For skremmende var det. Og skremmende er de, disse ordene Jesus slenger ut av seg – om lemlestelse og avhuggede hender og føtter. Dessverre er det ikke fremmede bilder for oss. Vi har de siste årene sett det skje med mennesker, videoklipp som blir postet på YouTube for å nå ut og skremme flest mulig mennesker på kortest mulig tid.

All Jesu skremselspropaganda i Matt 18, 6–9 har ett mål for øyet: "ikke forakt en eneste av disse små!" Tenk om verden kunne etterleve Jesu ord i dette! Da ville det blitt færre samtaler rundt ødelagt og frarøvet barndom i sjelesorgens rom.

Engler i himmelen

"Ikke forakt de små" – det er nesten samme ord som foreldrene fikk som råd i Efeserbrevet: "Vekk ikke sinne og trass i barna deres!" Det betyr ikke

at alt er tillatt; alt barna ber om, får de ikke av sine foreldre. Men oppdragelsen skal være bygget på kjærlighet og omsorg, ikke forakt. Det finnes så mange små uten noen form for beskyttelse og omsorg. Jesus minner oss om at ingen av dem er glemt av Gud. Han har sendt sine engler for å passe på dem, og sin sønn for å berge dem. "Menneskesønnen er jo kommet for å berge de bortkomne."

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD
PREST I TORSLANDA-BJÖRLANDA
MENIGHET I GÖTEBORG
INGVILD.FALLEGARD@GMAIL.COM

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

9. OKTOBER 2016

Prekentekest: Luk. 12,13–21

Lesetekster: Fork 5,9–14, 1 Tim 6,6–12.

Liturgisk farge: Grønn

TIL TEKSTEN

Prekentekesten har sin sammenheng i et kapittel med en rekke budskap knyttet til det kristne livet, ikke forstått som en liten "søndagssektor" av livet, men forstått som den virkelighetsforståelsen man kan leve sitt liv i lys av: Frimodighet og gudsfrykt (v 1–12), advarsel mot rikdommens makt (v 13–21), Guds omsorg (v 22–34) og forventinger, Jesu gjenkomst (v 49–59). En kan si at vår teksten presenterer to advarsler, for det første han som kommer til Jesus for å få skiftet arven. I dette ligger det en advarsel i Jesu avis-

ning av saken og svaret. Og den andre er selve lignelsen om den rike bonden.

TIL PREKENEN

Det var en mann som fortalte at før sin død skulle han bruke opp alle sine penger, for i hans begravelse skulle det være skikkelig sorg og ingen krokodilletårer. Det er selvfølgelig en snert av humor i historien, men òg en dyp og vanskelig erfaring som mange gjør seg når noen i en familie dør. Som prester møter vi det ofte. Konflikter knyttet til arveoppgjør kan få selv den mest harmoniske familie til å entre slagmarken. Det er sagt at "ingen kjenner sorgen for arven er gjort opp". Penger og rikdom gjør noe med oss, så mye at hele to av de ti bud handler om ikke å begjære det som ikke tilhører oss. Begjæret er dypt, dypt menneskelig og kan vekke uante sider oss.

Det er mange måter å gripe an preteksten. I 2013 skrev jeg en tekstgjennomgang med samme tekst, da med utgangspunkt i et politisk perspektiv, et personlig perspektiv og til slutt et vekstperspektiv. Da henviste jeg til Cornelis Vreeswijk som oppsummerer dagens tekster ganske så treffende i sin vise "En Fattig Trubadur". Denne gang har jeg valgt å trekke frem to leddsetninger som jeg synes oppsummerer noe av hensikten med perikopen. Hvis man tar vekk alle advarsler, noe man selvfølgelig skal være litt forsiktig med, så sitter jeg igjen med; "Det som gir liv" (vers 15) er å være "rik i Gud" (vers 21). Det finnes ikke bare usunn rikdom, men også sunn og vakker rikdom.

Med utgangspunkt i "Det som gir liv, er å være rik i Gud" gir epistelteksten en spennende kommentar inn i dette perspektivet. Der lister forfatteren opp den utfordringen vi har fått som mennesker, nemlig å "jage etter rettferdighet, guds frykt, tro, kjærlighet, utholdenhet og ydmykhet. Strid troens gode strid og grip det evige liv som du er kalt til ..." Skal vi være rike i Gud, så mener Paulus at det handler om disse aspektene.

"Jag etter rettferdighet" er å arbeide for det gode i verden. Det handler om å være tilregnelig og sann i sin ferd, søke gode beslutninger for livet og være et raust medmenneske. Det handler om

å lære å skjelle mellom det gode og det onde. Den kloke kong Salomo sa mye om rettferdighet, blant annet: "Den rettferdiges munn er en kilde til liv, men urettferdiges munn dekker over vold." (Ordsp 10, 11)

Gudsfrykt er et vanskelig begrep, spesielt hvis en forbinder det med redsel. Elifas spør Job: "Er ikke din gudsfrykt din tillit?" (Job 4,6) For Elifas henger Gudsfrykt og tillit sammen. Og jeg tenker som han at Gudsfrykt handler om relasjon. Det handler om å si hvem som er Skaper og skapning. Når vi erkjenner at Gud er Skaper, hellig, kjærlighet osv, så vil vi fylles av ydmykhet, beundring og lovsang. I dette tenker jeg gudsfrykten har sitt sunne uttrykk. Da kan vi tillitsfullt erkjenne vår synd og ta i mot nåden, fra Ham som elsker, og som lar nåde gå for rett.

Troen er gitt oss av Gud. Jeg er rik i Gud fordi han har gitt meg troen på Skaperen, Frelseren og Livgiveren. Det er Gud som ved sin hellige Ånd har skapt tro i mitt indre. "Troen er en levende, dristig tillit til Guds nåde," sa Martin Luther. Tro er visshet; det er en virkelighetsforståelse; det er en gave som vi kan ta imot i tillit.

Kjærlighet er den største av nådegavene (1 Kor 13, 13), og den ble åpenbart "ved at Gud sendte sin sønn til soning for våre synder. Har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre" (1 Joh 4). Kjærligheten kommer til uttrykk gjennom handling og holdning. Det er Gud som har lært oss å elske, og det er Gud som har vist oss hva kjærlighet er. Han har i sitt vesen og i sin gjerning i verden vist oss kjærligheten. Gud er kjærlighetens kilde og kommer til uttrykk gjennom den treenige Guds handling i verden. For så høyt har Gud elsket verden og gitt oss utfordringen å "være Guds hender og føtter i verden", som Mor Theresa engang sa det så flott.

Utholdenhet er et krevende ord i en moderne verden hvor rask fortjeneste og kjappe avgjørelser ligger til grunn for stort sett alt vi foretar oss. Men å tviholde på troen når vi prøves og fristes, det er karakterskapende. Å kjempe seg gjennom lidelsen, det er styrkende. Å arbeide for det gode og aldri miste håpet, det er en utfordring vi bærer i fellesskap med Ånden.

"Ydmykhet" sier ordboken at kommer fra nor-

rønt og betyr ”som lar seg lett bli myk”. Jeg tenker at det handler om å la seg bli beveget, utfordret, formant og oppmuntret. Jeg tenker at det ovenfor Gud handler om å være lydhør ovenfor Guds vilje med mitt liv. Da er ikke ydmykhet bare til å bli myk av, men til å bli styrket av, grunnfestet. For meg henger ydmykhet og fromhet sammen, en gudshenvendt tro, med hjerte for andre mennesker.

”Den som er rik, vil ha seg eit hus som er såleis bygt, at alle som høyrer til huset, kjenner det er godt og trygt,” skrev Haldis Moren Vesaas i et av sine dikt. Det handler om å bygge et hus, et liv på en slik måte at det står støtt i all slags vær. Den som er rik, kjenner seg omsluttet av det gode og trygge. Kanskje kan det finnes en parallell til

”Det som gir liv, er å være rik i Gud”, å bygge en tro basert på det å leve i nær relasjon til Gud, i barmhjertig relasjon til medmennesker og i respekt for skaperverket.

SALMEFORSLAG

354 O Jesus, du som fyller alt i alle
432 Vi syng med takk og glede
679 Du viste oss veien til livet
713 Intet er vårt. Alt er ditt.
715 Gud du er rik

PÅL KRISTIAN BALSTAD
SJØMANNSPREST I KØBENHAVN
PKB@SJOMANNSKIRKEN.NO

luther

Kari Fure FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De drives vekk fra områdene der den kristne kirke først etablerte seg. Slik kuttes kirkens røtter.

I Flukten fra Syria og Irak forteller Kari Fure om møter med mennesker som står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Ninive-sletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

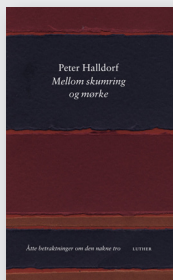

Anne-Margrete Saugstad
BIBELEN FOR HODE OG HJERTE
 249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
 199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro. Påskeaftnen, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>